

KLAUDIA BUDNIK

Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego

ORCID: [0000-0001-9312-3517](https://orcid.org/0000-0001-9312-3517)

ŚLĄSKIE SPOTKANIA / SCHLESISCHE BEGEGNUNGEN 2021 R.

W dniach 21–27 XI 2021 r. w ośrodku Haus Schlesien w nadreńskim Königs-winter odbyło się tygodniowe seminarium zatytułowane *Śląskie spotkania / Schlesische Begegnungen*. Wzięli w nim udział pracownicy i studenci Uniwersytetu Wrocławskiego, a także grupa pasjonatów historii regionu. Koordynacją przedsię-wzięcia zajmowali się prof. Tomasz Przerwa z Instytutu Historycznego UW i Adam Wojtala z Haus Schlesien.

Haus Schlesien to założona w 1973 r. instytucja, gromadząca zarówno pi-semne przekazy dotyczące historii i dziedzictwa kulturowego Śląska, jak i obszer-ne zbiory śląskich pamiątek, widokówek, grafik oraz map. Jej właścicielem jest społeczne Stowarzyszenie Haus Schlesien. Istotnym elementem działalności tego dość unikalnego centrum wiedzy jest tworzenie przestrzeni do dialogu Polaków, Czechów i Niemców. Zapraszając na spotkania młodych ludzi, nieposiadających tak emocjonalnego stosunku do przeszłości jak pokolenie ich rodziców czy dziad-ków, Haus Schlesien na przykładzie burzliwej historii Śląska pokazuje, jak niszczyielskie w skutkach jest tworzenie podziałów czy podsycanie nienawiści, jed-nocześnie starając się kształtować wśród słuchaczy postawy pozytywne – otwartości oraz umiejętności budowania porozumienia. Organizując staże, wo-lontariaty i seminaria, Haus Schlesien umożliwia słuchaczom i absolwentom szkół wyższych zdobycie doświadczenia zawodowego w prężnie działającej instytucji kultury. Składa się na nią doskonale wyposażona biblioteka, gromadząca publi-kacje nie tylko w języku niemieckim, ale także polskim i czeskim, archiwum oraz muzeum, na którego potrzeby została obecnie zaadaptowana nowa przestrzeń.

Założeniem działającego przy Haus Schlesien Centrum Dokumentacji i Informacji jest pokazanie, poprzez wystawy i liczne wydarzenia, kultury Śląska oraz zmiennego losu tego regionu i jego mieszkańców – mówiących wieloma językami, mających różną narodowość. Jak podkreśliła podczas spotkania inauguracyjnego seminarium kierowniczka Centrum, Nicola Remig, szczególnie mile widziani w Haus Schlesien są badacze historii regionu. Przeznaczoną dla nich przestrzenią jest czytelnia, której klimat gabinetu sprzed stulecia – szerokie fotele otaczające owalny, drewniany stół, sięgające podłogi ciemnozielone zasłony w wysokich oknach z widokiem na wewnętrzny dziedziniec, ściany zastawione drewnianymi regałami uginającymi się pod ciężarem książek z zasobu podręcznego – oddziałuje na wyobraźnię, pobudzając twórczą ciekawość. Uczestnicy wyjazdu mieli możliwość prowadzenia w zasobach Haus Schlesien kwerend, z zaangażowaniem wspieranych przez opiekuna grupy – Floriana Paprotnego. Czytelnia wraz z zasobem podręcznym oraz katalogami była dostępna dla gości do późnych godzin wieczornych, z czego skrupulatnie korzystali. Uczestnicy wyjazdu zakwaterowani zostali w dwuosobowych pokojach na terenie obiektu – Haus Schlesien posiada bazę noclegową oraz zaplecze gastronomiczne. Znajdująca się na terenie instytucji restauracja serwuje dania kuchni śląskiej, promując ją w ten sposób wśród mieszkańców Königswinter oraz gości.

Ważnym punktem seminarium była wizyta w Bibliotece im. Marcina Opitza w Herne, specjalistycznej bibliotece naukowej, powstałej w roku 1948 jako Biblioteka Niemieckiego Wschodu (Bücherei des deutschen Ostens), finansowanej przez Stiftung Martin-Opitz-Bibliothek z dotacji miasta Herne oraz z budżetu federalnego Niemiec. Biblioteka gromadzi, opracowuje i udostępnia wydawnictwa zwarte i ciągłe z zakresu historii, geografii, literatury, kultury i sztuki dawnych pruskich prowincji wschodnich oraz na temat dziejów Niemców i ich osadnictwa na obszarze Europy Środkowej, Wschodniej i Południowo-Wschodniej. Ważnym aspektem pracy biblioteki są zagadnienia związane z imigracją do Zagłębia Ruhry (m.in. z Wielkopolski, Warmii i Mazur oraz Śląska). Biblioteka im. Marcina Opitza posiada umowę o współpracy z bibliotekami uniwersyteckimi we Wrocławiu oraz Poznaniu, współpracuje z licznymi bibliotekami w Polsce, m.in. w Warszawie, Szczecinie, Gdańsku, Olsztynie, Katowicach i Cieszynie. Koordynuje ona współpracę grupy roboczej bibliotek i instytutów gromadzących literaturę na temat dziejów i kultury Niemców w Europie Wschodniej – Arbeitsgemeinschaft der Bibliotheken und Sammlungen zur Geschichte und Kultur der Deutschen im östlichen Europa. Owocem jej

prac jest m.in. wspólny elektroniczny katalog zbiorów tych instytucji – Verbundkatalog östliches Europa¹. Zbiory biblioteki liczą ponad 350 tys. woluminów wydawnictw zwartych i ciągłych, oprócz tego posiada ona niewielkie zbiory druków ulotnych, ikonograficznych, rękopiśmiennych oraz zbiory kartograficzne. Specjalnie dla uczestników wyjazdu została przygotowana prelekcja, podczas której przedstawiono historię i zasób biblioteki, w tym szczególnie cenne pozycje.

Wyjazd do Königswinter obfitował nie tylko w wytężoną pracę intelektualną prowadzoną w zaciszu bibliotek i w ramach licznych dyskusji. Program seminarium zawierał kilka wycieczek krajoznawczych, pozwalających uczestnikom zapoznać się z regionem Nadrenii Północnej-Westfalii. Podczas wizyty w Bonn grupa została oprowadzona po Starym Cmentarzu, gdzie pochowanych zostało wielu ludzi kultury i sztuki, w tym Robert Schumann, August Wilhelm Schlegel, a także matka Ludwiga van Beethovena. Zabytkowe nagrobki stanowiły punkt wyjścia do snucia opowieści o Nadrenii, a także jej związków z innymi regionami Europy, w tym Śląska. Wzbogacającym doświadczeniem była bez wątpienia wizyta w Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland w Bonn, nowoczesnym muzeum, które za pośrednictwem ponad 7 tys. eksponatów opowiada historię Niemiec po 1945 r. Wystawę przygotowano z niezwykłą dbałością o szczegóły, każdy z nich na swój sposób oddziałuje na wyobraźnię, sprawiając, że przeszłość staje się namacalna, zwiedzający zaś może poczuć się niczym podróżnik w czasie. W programie wyjazdu do Haus Schlesien znalazła się nadto wizyta w pałacu Augustusburg w Brühl – wspaniałego przykładu architektury baroku i rokoka w Niemczech, wpisanego na listę dziedzictwa kulturowego UNESCO. Grupa zwiedziła również słynną katedrę w Kolonii, a w drodze do Königswinter – teren obozu koncentracyjnego Buchenwald koło Weimaru.

Wyjazd do Haus Schlesien dał uczestnikom okazję do prowadzenia gruntownych kwerend w bogatych zbiorach, ale także do udziału w debacie o historycznym obszarze Śląska, jego przeszłości oraz przyszłości, o instytucjach kultury, zajmujących się jego promocją, ośrodkach badawczych, muzeach i archiwach. Różnorodność głosów podczas dyskusji motywowała do refleksji i to, jak sądzę, doskonale wpisuje się w założenia śląskich spotkań. Ich „historyczne” edycje organizowane są w Haus Schlesien we współpracy z Instytutem Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego od 2016 r.

¹ <https://katalog.martin-opitz-bibliothek.de/cgi-bin/voe/db/maske.pl?db=voe>

